

Kollár K. Attila

AZ ESZTRAMOSI RÁKÓCZI-BARLANGOK VÍZALATTI RÉSZEINEK KUTATÁSA

ÖSSZEFOGLALÁS

Az Esztramos-hegy barlangjainak kutatásáról az elmúlt években több cikk jelent meg a Karszt és Barlang hasábjain. A szerző összegezi e barlangok vízalatti részeinek eddigi kutató-feltáró munkáit, és ezen belül részletesebben ismerteti a Delfin Könnyűbúvár Szakosztály Vízalatti Kutatócsoportjának 1968–79. évi tapasztalatait, kutatási eredményeit.

Kutatástörténet

Az Esztramos-hegy oldalában 170 m tengerszint feletti magasságban nyílnak a bányaművelés szintjének tárói. Ezeket át kerül újra napvilágra a hegy tetején lerobbantott mészkő, ami függőleges aknában keresztül jutott le. A bányaművelés során fedezték fel — tárohajtások alkalmával — az 1920-as években a Rákóczi I. sz. barlangot. Ezt meddőbányának használták hosszú időn keresztül, míg vasbánya működött e területen. 1959-ban készült a barlangról az első térkép, Venkovics István felmérése alkalmával, mely tartalmazza az I. sz. tó vázlatát is. A Vámórség Természetbarát Szakosztályának barlangkutató csoportja fedezte fel az Aranykalitkán túl lévő barlangrészt, melyben a II. sz. tó is található. Az I. és II. sz. tóban a Tatai Vízklub (1971. augusztus), az Amphora Könnyűbúvár Sport Club (1971. december, 1972. április) és az OVH ÁBK SZ 1972. január, február) búvárai merültek. Felderítései során több térképvázlat készült, — melyek nincsenek egymással összhangban — és több ellentmondás, információ (pl. az I. tó mélysége) terjedt el a barlangkutatók között.

1968. áprilisában, majd 1972. áprilisában az FTSK Delfin Kb. Szakosztály búvárai felderítőmerüléseket hajtottak végre a Rákóczi I. sz. barlangban, valamint az ún. Lejtaknában. Az 1968. áprilisi merülés alkalmával sikerült a II. tóból kiinduló szifont átúszni (Maróthy-ág). Ez a sikeres felfedezés hosszú időn keresztül az egyetlen lényeges eredmény maradt a barlang vízalatti, illetve szifonokkal elzárt területeinek kutatásában.

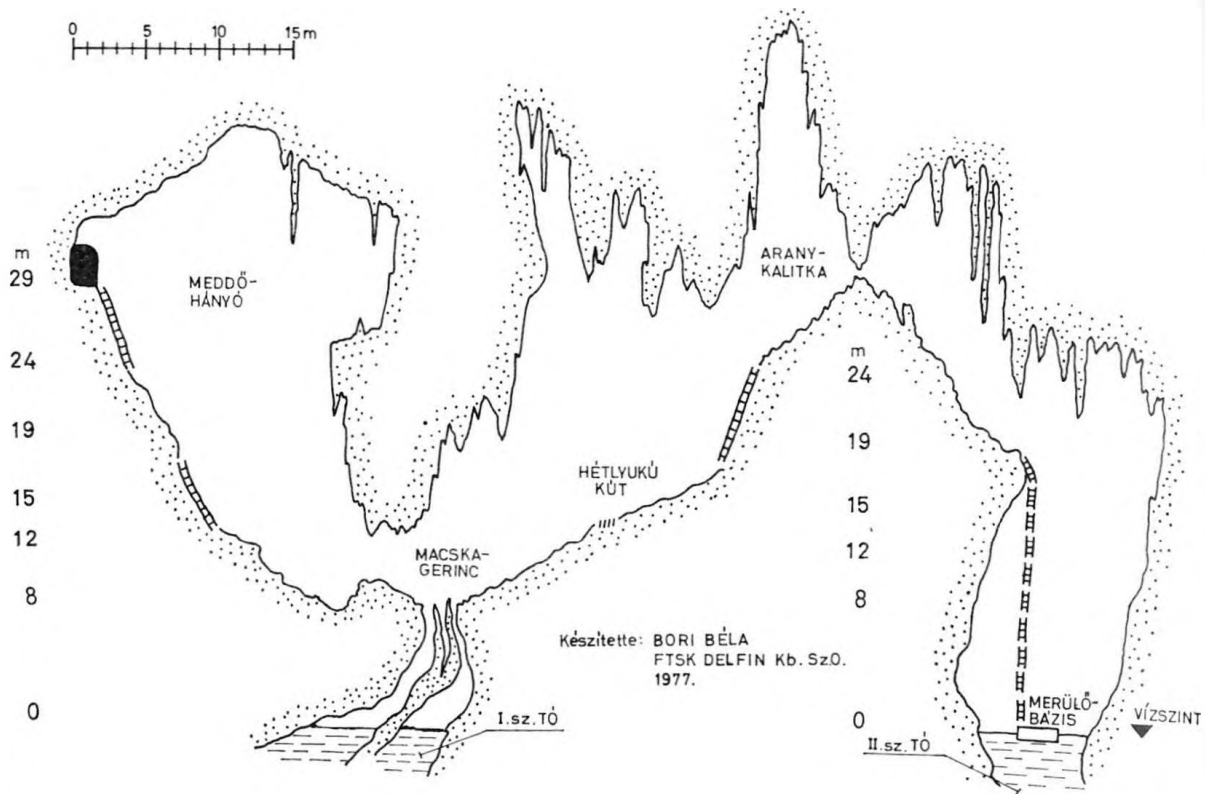
1972 és 1975 között több tábort szerveztünk, melyek azonban lényeges eredményt a korábbiakban megismertekhez képest nem hoztak. Jelentős helyismeretre tettünk szert, különféle merüléstechnikai, biztosítási módokat próbáltunk ki, ami jó alapul szolgált a tervszerű kutatómunka beindításához.

A MKBT keretén belül működő, önálló vízalatti barlangkutatással foglalkozó csoportok szükséges-

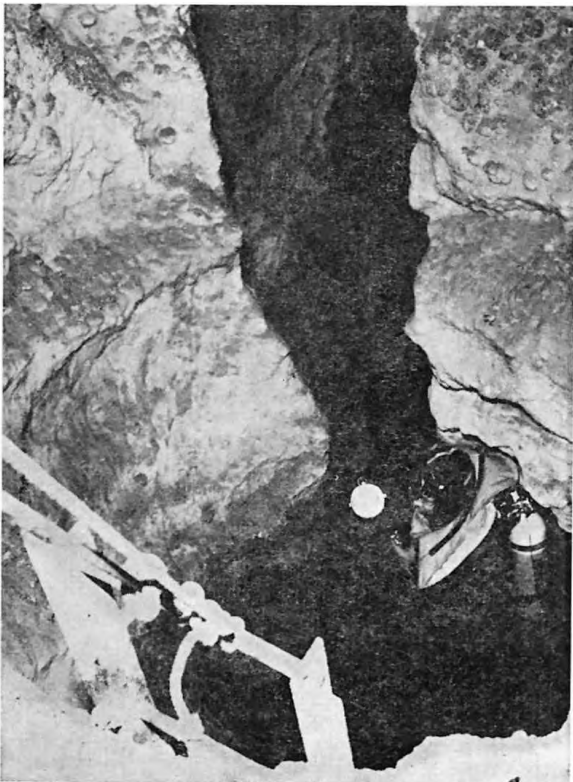
nek tartották egy szakbizottságban való tömörülését, mely a koordináló tevékenységével hatékonyabbá teheti a kutató-feltáró tevékenységüket. A Vízalatti Barlangkutató Szakbizottság — később Szakosztály — egyik első tevékenysége volt a „vízes barlangok felosztása”. Ennek eredményeként az FTSK Delfin Kb. Szakosztály nyújtott be kutatási engedély iránti kérelmet az esztramosi Rákóczi-barlangok vízalatti, illetve szifonokon túli területeinek feltárására. A kutatási engedélyt szakosztályunk 1977. júniusában kapta meg, a tervszerű feltárókutatómunka azonban már 1976-ban — eseti engedélyek alapján — megkezdődött.

Felkészülés a merülésre

Az esztramosi Rákóczi I. sz. barlang metszete — Vertical section of the Rákóczi No. 1. Cave

Felderítésre indul a bűvár az esztramosi Rákóczi II. sz. (Surrantós) barlangban

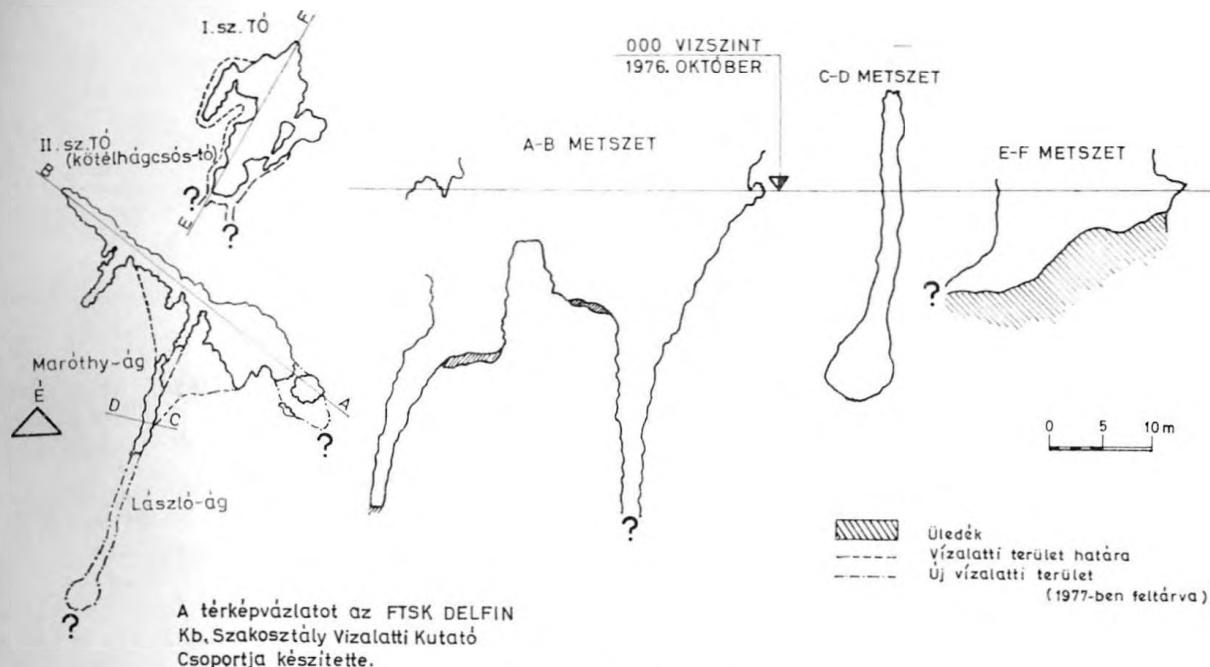
Az FTSK Delfin Könnyűbúvár Szakosztály kutató-feltáró munkája a Rákóczi-barlangokban 1976–1979. közötti időszakban

Az első tapasztalatok alapján az alábbi járulékos feladatokat tűztük magunk elé:

- a vízterületek megközelítésének megkönnyítését,
- lehetőséget adni arra, hogy a vízalatti bonyolult rendszerben minél több barlangkutató könnyűbúvárnk szerezzen helyismeretet.

Ezek alapján felmértük azokat a száraz területeket, ahol a közlekedés, a súlyos búvárfelszerelések szállításának megkönnyítése érdekében létrákat kell felállítani, továbbá megvizsgáltuk a II. sz. tónál a vízbeszállás és búvárbiztosítás céljából merülőbázis elhelyezésének lehetőségét. (A korábbiakban az ÁBKSZ búvárai készítettek fából egy fix merülőbázist, azonban ez az idők folyamán tönkrement). Közel 37 méteres, vasból készült függőlétrát készítettünk, illetve építettünk be, így a korábban felállított létrákkal együtt kb. 60 m létra segíti elő a barlangban a közlekedést. Komoly gondot jelentett a II. sz. taven a merülőbázis elhelyezése. Több különböző terv közül egy Dexion-Salgó elemekből és hungarocell-tömbökből helyszínen összeszerelhető bázis mellett döntöttünk. (Megjegyzésre érdemes, hogy az előzetesen már elkészített bázis elemeinek helyszínre szállítása, összeszerelése 6 főnek egy napi munkájába került.)

A második célkitűzésünket is sikerült megvalósítani, mert a kutató-munkánkat úgy szerveztük, hogy lehetőleg mindig új területeken, új emberek is merülhessenek s megismerjék a rendszert, így el-

Áz esztramosi Rákóczi I. sz. barlang I. és II. tavának térképvázlata
Sketch map of Rákóczi No. 1. Cave and sections of its first and second lakes.

értük, hogy négy év alatt kutatócsoportunk 15 tagja merült a barlangban.

Kutatómunkánk főbb célkitűzései az alábbiak voltak:

- A vízalatti területek felderítése, az önálló vízterületek (az I. és II. sz. tó, a Surrantós-barlang 50 méteres tava, Y-tava) összefüggéseinek felderítése.
- A feltárt, beúszott területekről térképvázlat készítése.
- Vízkémiai vizsgálatok.
- A barlang kialakulásának, fejlődéstörténetének megismerése, különös tekintettel a kitöltő víz jellemzőinek változására (mennyiség, hőmérséklet).
- Részletes fotódokumentáció készítése a barlang jellegzetes pontjairól, képződményeiről, valamint a kutató-feltáró munkánkról.

A vízalatti új területek feltárásával sajnos sokáig eredménytelenül kísérleteztünk. A korábbiakban megismert területeken kívül új, lényeges rész feltárása az 1977. novemberi kutatótáborunkig várt magára. Itt kell azonban rámutatni arra a tényre, hogy a barlang vízalatti részeiről meglehetősen nagyvonalú térképvázlatok készültek, s így egynéhány járat vagy 40–60 m³-es terem esetén mindig nehéz volt eldönteni, hogy az ismert volt-e már korábban is. Különösen érvényes ez a II. sz. tóra és az ebből induló vízalatti járatokra. Ez a terület különösen bonyolult vízalatti rendszerével, óriási méreteivel, nagy vízmélységével – pl. az ún. Maróthy-ágban szinte mindenütt könnyedén el lehet érni a 20 méter körüli mélységet – s a hidegvíz okozta viszonylag rövid akcióidők miatt ellenállt minden vízalatti „rohannak”.

De térjünk vissza 1977 novemberéhez. Kutatótáborunk utolsó napján a Maróthy-ágban néhány mérést végeztünk, majd az ág végében kb. 8 m mélységben egy új vízalatti járatot fedeztünk fel (Kalinovits Sándor–Kollár K. Attila), amit László-ágnak neveztünk el. Az új járat 6–10 m mélységben, 2–3 m szélességben, 20 m hosszan nyúlik előre, iránya hozzávetőlegesen megegyezik a Maróthy-ággal. A László-ág végén a továbbjutást egy kis vízalatti teremben leomlott kövek zárják el.

Visszatérés a víz alól (A fényképet Maróthy László) készítette

1979. decemberi kutatótáborunk utolsó merülése alkalmával az I. sz. tóban egy szűk járatot fedeztünk fel, mely nagyobb mélység felé vezet. Itt egy jelentősebb kiterjedésű termet észlelt merülőbúvárunk (Kalinovits Sándor), de biztonsági okokból annak felderítését elvégezni nem tudta.

Meg kell említeni, hogy 1977 decemberétől az esztramosi barlangok kezelését a Rudabányai Érc- és Ásványbányászati Múzeum látja el. Sajnos ebben az időszakban különböző indokkal kutatótáborainkat a kezelő rendszeresen megghiúsította, s így 1978-ban és 1979-ben mindössze egy-egy alkalommal jutottunk el a kutatási területünkre. Komoly gondot jelent ez a rendszeres és tervszerű kutatómunka végzése szempontjából. Szinte minden illetékes szerv támogatásáról, illetve intézkedéséről írásban biztosította szakosztályunkat, lényeges változás azonban nem történt.

Ezek az okok nagy mértékben gátolták a korábbi időszakban megkezdett munkálatainkat. Félbeszakadtak a vízkémiai vizsgálatok, bár az első mintavételezések adatai érdekes következtetésekre vezettek. Nem tudtuk következetesen vizsgálni és dokumentálni a barlang fejlődéstörténetének megismerése céljából az eltérő sajátosságú területeket. Így kutatómunkánk súlypontját jelentő feladatokban az elmúlt két évben minimális előrelépésről adhattunk csak számot.

Komoly eredménynek tartjuk, hogy a Rákóczi I. sz. barlangban végzett kutató-feltáró munkánkról részletes fotódokumentációt sikerült készítenünk, mind a száraz, mind a vízalatti területeken. A jelenleg rendelkezésünkre álló színes diaanyag — melyből a Delfin 1978–79. téli klubestjein Söphen László és Kertész Tamás klubtársaink két színvonalas, tudományos igényekkel fellépő, ismeretterjesztő előadást is tartott — az eddigi legteljesebb reprezentánsa a Rákóczi-barlangoknak.

A korábbi időkben készített térképvázlatainkat folyamatosan kiegészítettük, s jelenleg már áttekinthető módon felhasználásra, rendelkezésre áll mind a Rákóczi I., mind a Rákóczi II. (Surrantós) barlangok vonatkozásában.

Kutatómunkánkat az elmúlt időben a kezelő által támasztott alaptalan kifogások nehezítették. Reméljük, e problémák mielőbb megszűnnek — számítunk itt az illetékesek segítségére és hatékony közreműködésére is —, s kutatási elképzeléseinket maradéktalanul meg tudjuk valósítani, melyre mind szellemi, mind fizikai kapacitásunk rendelkezésre áll.

Kollár K. Attila
Budapest
Bűrök u. 67/c
1124

I R O D A L O M

- DÉNES GY. (1974):* Az Esztramos-hegy nevének kérdéséhez. — Karszt és Barlang, I. Budapest, p. 17–20.
KORDOS L. (1973): Adatok az Esztramos barlangjainak ismeretéhez. — Karszt és Barlang, I–II. Budapest, p. 7–12.
KORDOS L. (1974): Az Esztramos barlanggenetikai, hegység-szerkezeti és üledékföldtani vizsgálata. — Karszt és Barlang, I. Budapest, p. 21–26.
NÁSFAY B. (1974): Az esztramosi Rákóczi-barlangok víz alatti részeinek kutatása. — Karszt és Barlang, II. Budapest, p. 83–84

ON SEARCHES OF SUBAQUATIC PARTS OF THE RÁKÓCZI CAVES ON MT. ESZTRAMOS

On Mt. Esztramos in North Hungary iron was mined in the middle ages and limestone is quarried at present. During mining several large caverns (the Rákóczi Caves) were discovered in the limestone, their lower parts are filled with water, locally attaining 20 to 30 m in depth. In the 1960's and 1970's various diver's teams performed explorations in the subaquatic caverns and discovered quite a labyrinth thereof. In 1977 the Cave Diving Commission was formed within the Hungarian Speleological Society to coordinate subaquatic research works in the Hungarian caves. Since that time the Delfin Diving Club in Budapest has been entrusted with works in the caves of Mt. Esztramos. The divers of the Club in 1977 discovered and mapped new water-filled cave-parts in the Rákóczi I Cave.

ИССЛЕДОВАНИЕ ПОДВОДНЫХ ЧАСТЕЙ ПЕЩЕРЫ РАКОЦИ ГОРЫ ЭСТРАМОШ

На горе Эстрамош в Северной Венгрии раньше добывали железную руду, в настоящее время — известняк. Во время горных разработок в известняках обнаружили несколько больших пустот (пещеры Ракоци), нижние части которых заполнены водой. Глубина воды местами достигает 20–30 м. В 1960–70 гг. различные группы водолазов с легким снаряжением исследовали подводные полости и открыли их целый лабиринт. В 1977 г. в рамках Венгерского общества исследователей карстов и пещер была организована Специальная комиссия исследователей подводных пещер, и этот орган координирует подводные исследовательские работы в венгерских пещерах. С этого времени будапештский Специальный отдел легких водолазов дельфин стал хозяином пещер горы Эстрамош. Водолазы этого отдела в 1977 г. в пещере Ракоци I открыли и закартировали новые части пещеры, заполненные водой.